

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Затверджено
на засіданні приймальної комісії
Львівського національного університету
імені Івана Франка

24.03.2021 р. (протокол № 3)

Ректор

В.П. Мельник
В.П. Мельник

ПРОГРАМА
фахового вступного випробовування
для здобуття освітнього ступеня магістра

Спеціальність – 013 «Початкова освіта»

Освітня програма – «Початкова освіта»

Львів-2021

Розробники програми:

1. Стахів М.О., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти;
2. Проц М.О., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти;
3. Василенко І.Я., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти.

Програма фахового вступного випробування для здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 013 Початкова освіта на основі ступеня бакалавра (ОКР спеціаліста) затверджена на засіданні кафедри початкової та дошкільної освіти факультету педагогічної освіти

протокол № _____ від «_____» _____ 2021 р.

Завідувач кафедри

дошкільної та початкової освіти _____ Н.І.Мачинська

“_____” _____ 2021 р

Програма фахового вступного випробування для здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 013 Початкова освіта затверджена на засіданні Вченої ради факультету педагогічної освіти

протокол № 7 від 2 березня 2021 р.

Голова Вченої ради

Д.Д. Герцюк

2 березня 2021 р

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма фахових вступних випробувань об'єднує основні положення з нормативних дисциплін, визначених ОПП підготовки студентів за освітнім ступенем (освітньо-кваліфікаційним рівнем) «бакалавр» спеціальності 013 – Початкова освіта. Базові дисципліни, що складають основу тестувань – педагогіка, психологія, методика навчання української мови, методика навчання математики, основи природознавства та суспільствознавства з методикою навчання.

Вступне фахове випробування з педагогіки і методик початкової освіти передбачає визначення рівня знань та умінь абітурієнтів, що здобули освітній ступінь (освітньо-кваліфікаційний рівень) «бакалавр» та бажають здобути освіту за освітнім ступенем «магістр», згідно з Правилами прийому до Львівського національного університету імені Івана Франка у 2021 році.

Вступне фахове випробування проводиться у вигляді письмових тестових завдань.

Програма складається з 5 розділів. Всього 2000 тестових завдань: **Розділ 1** – педагогіка. **Розділ 2** – психологія (загальна, вікова, педагогічна). **Розділ 3** – методика навчання української мови. **Розділ 4** – методика навчання математики. **Розділ 5** – основи природознавства та суспільствознавства з методикою навчання.

ЗМІСТ ТЕОРЕТИЧНОГО КУРСУ ПРОГРАМИ

Розділ 1. Педагогіка. Теорія навчання та учіння

Зміст програми з педагогіки передбачає виявлення знань з основ методології *педагогіки*, а саме: основні положення закону України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національної доктрини розвитку освіти в Україні, Державного стандарту початкової загальної освіти, концепції Нової української школи (НУШ); оволодіння основними педагогічними категоріями, закономірностями та принципами, методами і прийомами навчання та виховання молодших школярів, основними формами організації навчально-виховного процесу в сучасній початковій школі; знання критеріїв оцінювання навчальних досягнень та ін.

1. Загальні основи педагогіки. Педагог – професія та особистість. Педагогіка як наука. Становлення і розвиток педагогіки. Я.А.Коменський – засновник педагогічної науки. Система освіти і виховання в Україні. Методи науково-педагогічного дослідження.

Розвиток і формування особистості. Загальні закономірності розвитку. Вікові та індивідуальні особливості розвитку особистості. Педагогічний процес: структура, головні компоненти, закономірності та принципи.

2. Педагогічні технології. Основи школознавства. Педагогічна майстерність. Педагогічні концепції. Наукові основи управління загальноосвітнім навчальним закладом. Внутрішкільне керівництво. Методична робота в школі. Передовий педагогічний досвід. Педагоги-новатори в історії вітчизняної та зарубіжної педагогіки.

3. Дидактика. Дидактика як галузь педагогіки. Навчання як складова педагогічного процесу. Етапи та рівні процесу засвоєння знань. Стилi навчання. Види (типи) навчання. Зміст освіти в його науково-педагогічній основі. Закономірності навчання. Принципи та правила навчання. Шляхи реалізації принципів навчання. Методи навчання. Основні класифікації, сутність та зміст. Інтерактивні методи навчання. Засоби навчання.

4. Форми організації навчальної діяльності учнів. Тенденції розвитку форм навчання. Класно-урочна система навчання, її розвиток і шляхи удосконалення. Урок як основна форма організації навчання. Типи і структура уроків. Нетрадиційні форми організації навчання. Підготовка вчителя до уроку. Структура уроку. Допоміжні форми організації навчального процесу. Контроль – складова навчально-виховного процесу в школі. Види контролю. Критерії та норми оцінювання навчальних досягнень учнів.

5. Теорія виховання. Процес виховання. Зміст процесу виховання. Основні напрямки змісту виховання. Закономірності виховання. Принципи виховання у концепціях національного та громадянського виховання.

Методи і прийоми виховання. Методи організації виховного впливу на розвиток особистості. Методи організації виховної діяльності школярів. Методи стимулювання та регулювання діяльності поведінки учнів. Самовиховання та перевиховання. Організаційні форми виховної роботи. Виховна функція колективу. Види колективів. Педагогічна теорія А.С.Макаренка про колектив, закони розвитку колективу. Виховна робота класного керівника. Робота класовода в організації та проведенні позакласної виховної роботи. Форми і методи роботи вчителя з батьками учнів. Сімейне виховання.

6. Історія зарубіжної школи і педагогіки. Виховання у первісному суспільстві. Виховання, школа і зародження педагогічної думки в державах Стародавнього Світу. Розвиток школи, виховання і педагогічних ідей в епоху Середньовіччя і Відродження. Педагогічна система навчання і виховання Я.А.Коменського. Шкільництво та педагогічна думка країн Європи у XVII-XVIII ст. Розвиток школи й педагогіки у країнах Західної Європи XIX ст. Реформаторська педагогіка зарубіжних країн у кінці XIX – XX ст.

7. Історія української школи і педагогіки. Виховання, школа і педагогічна думка Київської Русі. Розвиток освіти і педагогічної думки в Україні в період піднесення національно-визвольного руху (XVI - перша пол. XVII ст.). Педагогічна думка та школа козацької доби (українське барокко) – др. пол. XVII – XVIII ст. Розвиток української педагогіки і шкільництва у другій половині XVIII - XIX ст. (педагогічні погляди Г. Сковороди, Т. Шевченка, П.Куліша, М.Драгоманова, О. Духновича). Розвиток української педагогіки і шкільництва в Україні у др. пол. XIX - на поч. XX ст. (освітньо-педагогічні погляди видатних діячів того часу: М.Пирогова, Х.Алчевської, Б.Грінченка, І.Нечуй-Левицького, Лесі Українки, І.Франка, Т.Лубенця). Педагогічна спадщина А.Макаренка та В. Сухомлинського. Відродження національної системи виховання, школи і педагогіки в період становлення незалежної України у кінці XX - поч. XXI ст.

Література:

1. Артемова Л. Історія педагогіки України: Підручник. – К.: Либідь, 2006. – 424 с.
2. Волкова Н.П. Педагогіка: Навч. посібник. – Вид. 2-ге, перероб., доп. – К.: Академвидав, 2007. – 616 с.
3. Зайченко І. Історія педагогіки. У двох книгах. Книга I. Історія зарубіжної педагогіки: Навч. посібник для студентів ВНЗ. – К.: Слово, 2010. – 624 с.
4. Зайченко І. Історія педагогіки. У двох книгах. Книга II. Історія української педагогіки: Навч. посібник для студентів ВНЗ. – К.: Слово, 2010. – 1032 с.
5. Кузьмінський А., Омеляненко В. Педагогіка: Підручник. – К.: Знання, 2007. – 418 с.
6. Скільський Д. Історія української педагогіки: Ілюстрований навч. посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 340 с.
7. Фіцула М.М. Педагогіка: Навч. посібник. – Вид. 2-ге, перероб., доп. – К.: Академвидав, 2007. – 560 с.

Розділ 2. Психологія (загальна, вікова, педагогічна)

Загальна психологія

Предмет психології як науки. Структура, завдання та стан сучасної психології. Структура психологічних явищ. Значення психологічних знань для навчання і виховання дітей. Місце психології в системі наук. Диференціація психології на окремі наукові галузі. Основні етапи історії психології: школи, концепції, напрями у психології. Історія психологічної думки в Україні. Природа психічного з точки зору категорії відображення. Мозок і психіка: принципи і загальні механізми зв'язку. Функції психічного та їх представлення (локалізація) в головному мозку.

Проблеми антропогенезу та розвиток форм відображення у живій і неживій природі. Розвиток психіки у філогенезі. Сутність відмінностей психіки людей від психіки тварин. Психіка і свідомість. Суспільно-історичний характер свідомості. Розвиток свідомості та її структура. Свідоме і несвідоме в психічній діяльності людини.

Теоретико-методологічні основи психологічної науки: методологія, принципи, методи дослідження. Основні етапи психологічного дослідження. Характеристика конкретних методик психологічного дослідження: організаційні (порівняльний, лонгітюдний, комплексний); інтерпретаційні (генетичний, структурний); методи кількісної та якісної обробки даних (методи математичної статистики); емпіричні методи (основні та допоміжні, експериментальні і неекспериментальні, діагностичні).

Поняття про відчуття: відчуття як первинна форма орієнтування організму в довіллі. Фізіологічна основа відчуттів: органи чуття, аналізатори, рецептори. Адекватні і неадекватні подразники. Класифікація та види відчуттів. Загальні закономірності відчуттів: пороги чутливості, адаптація, взаємодія відчуттів, сенсibilізація, синестезія, контраст, індукція. Властивості відчуттів: якість, інтенсивність, тривалість, просторова локалізація. Розвиток відчуттів у дітей.

Поняття про сприймання. Природа сприймання. Взаємозв'язки аналізаторів у процесі сприймання. Фізіологічні основи сприймання. Роль моторних компонентів у сприйманні. Сприймання як дія. Загальні властивості та індивідуальні особливості сприймання. Ілюзії, галюцинації та їх причини. Класифікація і види сприймання. Мимовільне та довільне сприймання. Спостереження як форма довільного сприймання.

Поняття про пам'ять. Зв'язок пам'яті людини з її здібностями та діяльністю. Природа пам'яті: теорії і закони пам'яті. Класифікація і види пам'яті. Процеси і закономірності пам'яті: запам'ятовування. Заучування і прийоми його організації. Умови ефективності запам'ятовування. Відтворення. Збереження і забування. Індивідуальні особливості і типи пам'яті. Розвиток пам'яті у дітей.

Поняття про мову і мовлення. Фізіологічні механізми мовної діяльності. Види мови і мовлення. Монологічне, діалогічне; усне, письмове; внутрішнє, зовнішнє. Елементи мови і мовлення. Функції мови і мовлення: експресивна, змістова. Культура мовлення педагога.

Поняття про мислення. Зв'язок мислення з мовою, мовленням та чуттєвим пізнанням людини. Теорії мислення, його фізіологічна основа. Мислительні дії й операції. Логічні форми мислення як продукти мисленнєвого процесу. Мислення, як діяльність. Класифікація та види мислення. Індивідуальні відмінності у мисленні людини. Інтелект людини. Розвиток та формування культури мислення у дітей.

Поняття про уяву як вищий пізнавальний процес. Фізіологічна основа уяви. Процеси, основні прийоми створення образів уяви. Класифікація та види уяви. Мрія, фантазія, сновидіння, галюцинація. Функції уяви. Індивідуальні особливості уяви. Уява та органічні процеси. Уява і творчість. Роль уяви в різних видах діяльності. Уява і педагогічна діяльність. Розвиток уяви у дітей.

Поняття про увагу. Функції уваги. Природа уваги в теоріях та концепціях. Види та форми уваги. Властивості уваги. Розвиток уваги у дітей, боротьба з неухважністю та відволіканням. Основні критерії розвинутої уваги.

Поняття особистості у психології. Людина, індивід, особистість, індивідуальність. Природа особистості в психологічних теоріях. Склад і структура особистості. Свідоме і несвідоме у структурі особистості. Самосвідомість. «Я-концепція» та її компоненти. Самооцінка – центральний компонент «Я-концепції». Формування та розвиток особистості. Шляхи, умови, фактори особистісного зростання. Особистість як суб'єкт і об'єкт навчання, виховання і самотворення.

Поняття про спілкування. Засоби спілкування: мова і мовлення в психічному розвитку людини. Невербальні засоби спілкування, їхня роль у діяльності вчителя. Функції спілкування. Форми спілкування. Ефективність та стилі спілкування. Оволодіння навичками спілкування.

Діяльність як психологічна проблема. Поняття про діяльність як вияв фізичної і психічної активності. Діяльність як фактор розвитку індивіда і становлення людської особистості та індивідуальності. Соціально-психологічний аспект діяльності. Діяльність як психофізіологічний процес. Зміст і структура активності і діяльності. Внутрішні і зовнішні компоненти діяльності. Інтеріоризація та екстеріоризація. Види людської діяльності, їхнє освоєння і розвиток.

Сприймання і розуміння людьми один одного як аспект міжособистісного спілкування. Взаємини та ставлення. Функції спілкування. Взаємний вплив та пізнання у процесі міжособистісного спілкування. Типові труднощі і техніка міжособистісного спілкування. Кризи і конфлікти в житті людини. Класифікація груп у психології. Рівні соціально-психологічного розвитку груп. Вплив групи на особистість та особистості на групу. Референтні групи й особистість. Проблема конформізму і нонконформізму.

Поняття про емоції і почуття. Функції емоцій і почуттів. Психологічні теорії емоцій, їхня фізіологічна основа. Види емоцій: прості і складні, вроджені і набуті. Види почуттів. Форми переживання емоцій і почуттів. Емоційні стани. Розвиток і виховання культури емоцій і почуттів у дітей.

Поняття про волю. Ознаки вольової поведінки. Функції волі. Теорії волі. Воля як вища психічна функція. Вольова регуляція. Внутрішній (інтернальний) та зовнішній (екстернальний) локус контролю. Критерії вольової поведінки. Вольові дії. Простий і складний вольовий акт. Основні фази (структура) складної вольової дії. Потяг, бажання, хотіння як форми прояву волі. Розлади складної вольової дії: абулія та апраксія. Класифікація вольових якостей особистості. Розвиток та виховання вольової активності людини.

Поняття про темперамент. Історія розвитку вчення про темперамент. Фізіологічні основи темпераменту. Тип вищої нервової діяльності і темперамент. Психологічна характеристика та властивості типів темпераменту. Особистість і темперамент.

Поняття про характер. Природні і соціальні передумови формування характеру. Структура характеру. Провідні риси характеру. Акцентуації рис характеру. Типовий характер українця.

Поняття про здібності. Природні і соціальні передумови здібностей. Структура здібностей. Здібності, обдарованість, талант, геніальність, майстерність. Формування та розвиток здібностей.

Література:

1. Максименко С.Д. Загальна психологія. / С. Д. Максименко, В.О. Соловієнко – К. : МАУП, 2000. – 256 с.
2. Партико Т. Б. Загальна психологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Т.Б. Партико. – К. : 2008. – 416 с.

Вікова психологія

Вікова психологія та її місце у системі психологічних знань. Вікова мінливість психічних явищ як об'єкт вікової психології. Предмет вікової психології. Зміст та основні поняття вікової психології. Розділи вікової психології.

Специфіка застосування методів психологічних досліджень у роботі з дітьми. Групи методів та їх характеристика. Загально-психологічні і спеціально-психологічні методи. Психолого-педагогічний експеримент як особливий метод вікової психології. Теоретичні проблеми і практичні завдання вікової психології.

Історичні витоки вікової психології. Ідеї вікової мінливості психіки XVII-XVIII ст. Зародження нової галузі – вікової психології у XIX ст. Оформлення та розвиток вікової психології у XX ст. Історія становлення вікової психології як науки на Україні.

Умови, фактори, характер розвитку психіки людини. Біологічні теорії, теорії навчання, психоаналітичні, когнітивні та гуманістичні теорії: точка зору на онтогенез. Вікові періодизації Еріксона, Рубінштейна, Гофмана, Фрідмана-Калугіна. Основні закономірності та тенденції онтогенезу психіки людини, поняття про сенситивні та критичні періоди.

Психічний розвиток дитини в нутроутробному стані. Вплив зовнішнього середовища на плід дитини.

Період пристосування новонародженої дитини. Фізичні стани. Вроджені особливості новонародженого. Встановлення стосунків між новонародженим та батьками.

Формування психічних процесів та моторних навичок немовляти. Вікові особливості емоцій. Спілкування немовлят з дорослими. Становлення Я-концепції. Криза одного року, її причини, прояви та шляхи її подолання.

Розвиток психічних процесів у ранньому дитинстві. Становлення мовлення. Вікові особливості емоційно-вольової сфери. Початкові стадії формування особистості. Гра як провідний вид діяльності у ранньому дитинстві. Криза 3 років і шляхи її подолання.

Криза 7-ми років та шляхи її подолання. Розвиток психічних процесів. Формування почуттів та волі. Психологічні особливості становлення особистості дитини у пізньому дитинстві. Взаємовідносини з однолітками і дорослими.

Анатомо-фізіологічна перебудова підлітка та її вплив на його психологічні особливості та поведінку. Криза підліткового віку, її соціально-психологічні та внутрішньо-біологічні причини та шляхи подолання. Розвиток психічних процесів, емоцій та волі підлітка. Особливості спілкування у підлітковому віці: спілкування підлітка з однолітками, з батьками, з дорослими. Розвиток особистості підлітка. Формування самосвідомості та Я-концепції.

Кризи юнацького віку та формування особистої ідентифікації. Формування особистості. Соціальне середовище та його роль у юнацькому віці. Пізнавальна та емоційно-вольова сфери юнаків.

Тенденції розвитку людини в дорослому віці. Дві точки зору на розвиток дорослого. Кризи та сенситивні періоди в дорослому віці. Психічні процеси у дорослому віці. Батьківські ролі та їх засвоєння. Особистісні завдання на етапі середньої дорослості. Стиль сімейного життя. Статеві відмінності у дорослому віці. Криза середнього віку.

Література:

1. Скрипченко О.В. Вікова педагогічна психологія. Навч. посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К. : Каравела, 2007. – 400 с.
2. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія. / В.П. Кутішенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 128 с.
3. Поліщук В.М. Вікова та педагогічна психологія. / В.М. Поліщук. Навчально-методичний посібник. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2007. – 330 с.

4. Савчин М.В. Вікова психологія: Навч. посіб. – 2-ге вид., стереотип. / М.В. Савчин, Л.П. Василенко. – К. : Академвидав, 2009. – 360 с.

Педагогічна психологія

Педагогічна психологія як теоретична галузь. Педагогічна психологія як прикладна галузь, яка займається вивченням того, як повинні бути використані психологічні знання при організації навчально-виховного процесу. Зв'язок педагогічної психології з іншими галузями психології. Зв'язок педагогічної психології та педагогіки. Методи педагогічної психології та їх психологічна характеристика. Основні та допоміжні методи. Методи масового вивчення учнів.

Виникнення психолого-педагогічних ідей (Дж. Локк, Я.Коменський, І.Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо). Вклад К. Ушинського в становленні та розвитку педагогічної психології. Етап теоретичного обґрунтування педагогічної психології як науки - 50-70-ті роки ХІХ ст. Становлення педагогічної психології як експериментальної науки (А.Сікорський). Сучасні напрямки розвитку психолого-педагогічної теорії (Ж.Піаже, Е.Еріксон, А.Бандура, Д.Ельконін).

Становлення та розвиток вітчизняної психології. Внесок Л. Виготського, А. Макаренка, О. Леонтева, Г. Костюка, В. Сухомлинського в розвиток вітчизняної педагогічної психології. Найновіші дослідження в галузі педагогічної психології.

Загальна характеристика навчання. Навчання і учіння; навчання і розвиток.

Види навчання. Розвивальне навчання у вітчизняній освітній системі. Характеристика систем Л. Занкова, В. Давидова. Фактори успішної навчальної діяльності.

Учіння як специфічний вид діяльності, його зміст. Теорії учіння. Структура учіння. Мотивація учіння. Основні сторони та компоненти учбової діяльності. Змістовний, операційний та мотиваційний компоненти.

Усвідомлення учнем цілей навчання. Форми організації навчальної діяльності на уроці. Типи навчання (інформаційно-повідомляюче, традиційне, проектне, проблемне). Вікові особливості засвоєння знань.

Успішність – найважливіша характеристика суб'єктів навчальної діяльності. Показники успішності. Чинники ефективності навчання. Організація контролю за процесом засвоєння знань. Функції та зміст оцінки. Класифікація оцінок. Виховний вплив оцінювання. Сучасні концепції оцінювання. Взаємозв'язок оцінки вчителя та самооцінки школяра.

Розкриття основних джерел – рушійних сил, психологічних механізмів формування особистості учня. Зарубіжні та вітчизняні теорії виховання. Загальні методичні принципи виховання. Формування позитивних якостей особистості школяра в процесі виховання. Вікові аспекти виховання. Показники та критерії вихованості особистості учня.

Засоби і методи виховання. Психологічні механізми виховання. Психолого-педагогічні прийоми виховання. Психологія самовиховання та перевиховання. Психологія морального виховання.

Психологічні проблеми навчання та виховання обдарованих учнів. Психологічна характеристика важких, педагогічно занедбаних дітей, які вимагають корекції. Типізація педагогічно занедбаних учнів. Методи індивідуального впливу. Гуманізація виховання.

Основні вимоги до вивчення особистості школяра та класного колективу. Орієнтовна програма та методи вивчення особистості учня і класного колективу. Складання психолого-педагогічної характеристики учня і класного колективу.

Структурні компоненти педагогічної діяльності (гностичний, конструктивний, проектувальний, організаторський, комунікативний). Професійно значущі якості особистості вчителя. Особистість вчителя та індивідуальний стиль його діяльності. Основні види стилів діяльності учителя: емоційно-імпровізаційний, емоційно-методичний, інтелектуально-імпровізаційний, інтелектуально-методичний.

Зміст педагогічних здібностей та їх структура. Структурні компоненти педагогічних здібностей. Загальні педагогічні здібності: дидактичні, академічні, організаторські, комунікативні, перцептивні, сугестивні та мовні здібності. Спеціальні здібності.

Загальна характеристика педагогічного спілкування. Функції педагогічного спілкування. Стили педагогічного спілкування. Ефективність педагогічного спілкування. Бар'єри, які заважають ефективності педагогічного спілкування. Культура педагогічного спілкування.

Література:

1. Скрипченко О.В. Вікова педагогічна психологія. Навч. посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К. : Каравела, 2007. – 400 с.
2. Власова О.І. Педагогічна психологія: Навч. посібник. / О.І. Власова. – К. : Либідь, 2005. – 400 с.
3. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія. / В.П. Кутішенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 128 с.
4. Поліщук В.М. Вікова та педагогічна психологія. / В.М. Поліщук. Навчально-методичний посібник. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2007. – 330 с.
5. Савчин М.В. Педагогічна психологія: Навч. посіб. / М.В. Савчин. – К. : Академвидав, 2007. – 424 с.

Розділ 3. Методика навчання української мови

Зміст програми з *методики навчання української мови* передбачає володіння абітурієнтами важливими питаннями курсу методики викладання рідної мови у початкових класах і вміннями застосовувати набуті знання у практичній роботі.

Методика викладання української мови. Предмет, мета і завдання курсу «Методика викладання української мови в початкових класах». Наукові основи методики початкового навчання української мови як педагогічної науки та актуальні проблеми удосконалення змісту і методики викладання української мови в початкових класах; зв'язок її з іншими науками, педагогічною практикою, раціональне поєднання методів та прийомів у методиці викладання української мови. Методи дослідження у методиці рідної мови. Особливості змісту та структури шкільного предмета «Рідна мова» у початковій школі. Нормативно-правове забезпечення навчання рідної мови в початковій школі. Комунікативно-діяльнісний підхід до навчання мови в початкових класах.

Методика навчання грамоти. Психолого-педагогічні і лінгвістичні засади методики навчання грамоти. Психолого-педагогічні особливості аудіювання, говоріння. Психофізіологічна характеристика процесів читання і письма. Прийоми звукового аналізу і синтезу, розвитку фонетичного слуху, різних способів читання й письма, звукового та звукобуквеного аналізу. Основні періоди та етапи навчання грамоти. Реалізація навчально-виховних завдань з рідної мови у період навчання грамоти. Типи та структура уроків навчання грамоти, вимоги до техніки та засобів письма. Види роботи з розвитку зв'язного мовлення і мислення в період навчання грамоти; навчально-методичний комплект з навчання грамоти.

Формування читацької компетентності у курсі «Літературне читання» в початкових класах. Теоретико-методичні основи читання, формування і розвиток навички читання. Літературознавча пропедевтика, етапи аналізу художнього твору на уроках читання. Методика роботи над художнім твором у початкових класах. Типи уроків класного читання. Позакласне читання, етапи формування читацької самостійності.

Методика навчання елементів лексики і фразеології. Методика роботи над синонімами, антонімами, омонімами та багатозначними словами. Пряме і переносне значення слова. Види роботи над усвідомленням етимології слова. Робота над фразеологізмами у початкових класах.

Методика вивчення морфемної будови слова. Типи та види словотворчих вправ. Морфемний розбір слів, зв'язок його зі звукобуквеним, орфографічним та словотворчим аналізом. Методика формування в учнів орфоепічних навичок на основі знань з фонетики і

графіки. Повторення, узагальнення й систематизація фонетичних знань. Аналіз лінгвістичної природи орфограм. Опора методики навчання орфографії на принципи українського правопису. Дидактичні умови успішного засвоєння орфографії. Види орфографічних вправ, їхнє значення у формуванні правописних навичок школярів. Орфографічний розбір і його види. Вимоги до уроків навчання орфографії.

Система роботи над самостійними частинами мови у початкових класах їх лексико-граматичними ознаками. Морфологічний розбір слів. Особливості роботи над допоміжними частинами мови: займенником, прислівником, числівником, сполучником.

Методика розкриття синтаксичних понять. Словосполучення, речення. Види вправ на розвиток умінь виділяти словосполучення з речень. Однорідні члени речення, складносурядне та складнопідрядне речення, синтаксичний зв'язок між членами речення. Елементарні пунктуаційні навички. Синтаксичний та пунктуаційний розбір у початкових класах. Методика розвитку мовлення учнів; наукові основи методики розвитку мовлення, основні напрямки з розвитку мовлення. Загальні вимоги до усного і писемного мовлення згідно з вимогами Державного стандарту початкової загальної освіти. Методика роботи над словосполученням та реченням. Сутність процесу творення тексту, типи текстів та його структура; засоби зв'язності тексту. Перекази, твори, методика їх проведення; критерії і норми оцінювання творчих робіт молодших школярів.

Література:

1. Коваль Г.П., Іванова Л.І., Суржук Т.Б. Методика читання: Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 208 с.
2. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М.С.Вашуленка. – К.: Літера ЛТД, 2012.–364с.
3. Савченко О.Я. Методика читання у початкових класах: Посіб для вчителя. – К.: Освіта, 2007.– 334с.

Розділ 4. Методика навчання математики

Зміст програми з *методики навчання математики* передбачає володіння абітурієнтами системою знань у галузі математики, розуміння математичних основ початкового курсу математики, знати зміст початкової математичної освіти, вимоги до рівня математичної підготовки молодших школярів відповідно до освітнього стандарту, програм і підручників із математики для молодших школярів, володіти основними методами і прийомами навчання молодших школярів математичному змісту.

Методика викладання математики. Математичні знання в сучасному світі. Мета математичної підготовки дитини. Методика початкового навчання математики як педагогічна наука. Початковий курс математики як навчальний предмет. Державний стандарт початкової загальної освіти. Освітня галузь «Математика». Позакласна робота з математики.

Засоби навчання математики у початкових класах. Урок математики в початковій школі. Вимоги до нього. Методи і методичні прийоми навчання математики у початковій школі.

Нумерація чисел 11 – 20. Табличне додавання та віднімання одноцифрових чисел з переходом через десяток. Методика вивчення табличного множення і ділення. Методика вивчення нумерації чисел 21 – 100. Арифметичні дії в межах 100. Методика вивчення нумерації чисел 101 – 1000. Арифметичні дії в межах 1000. Методика вивчення багатоцифрових чисел.

Загальні питання методики навчання учнів розв'язувати задачі. Методика навчання розв'язувати задачі. Методика навчання учнів розв'язувати складні задачі.

Величини та одиниці вимірювання величин (час, маса, грошові розрахунки, об'єм, залежність між величинами).

Пропедевтика алгебри в початкових класах. Формування початкових уявлень про дробі.

Пропедевтика геометрії в початкових класах (геометричні фігури та їх властивості. Геометричні тіла). Методика вивчення рівнянь і нерівностей з однією змінною.

Література:

1. Богданович М.В., Козак М.В., Король Я.А. Методика викладання математики в початкових класах: Навч. посіб. – 3-є вид., перероб. і доп. – Тернопіль: Навчальна книга.– Богдан, 2006.–336с.

2. Скворцова С.О., Онопрієнко О.В. Математика. 4 клас. – Х.: «Ранок». – 2015. – 80с.

3. Скворцова С.О., Онопрієнко О.В. Навчання математики у 2 класі: методично-дидактичні аспекти... – Х. – «Ранок». – 2015 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=pCDgc2pZpLQ>

Розділ 5. Основи природознавства та суспільствознавства з методикою навчання

Зміст програми з *«Основ природознавства з методикою навчання»* передбачає володіння абітурієнтами важливими питаннями курсу щодо організації і проведення навчальної та позанавчальної роботи з природничої освітньої галузі Державного стандарту початкової освіти.

Основи природознавства

Природознавство як наука. Короткі відомості з історії розвитку природознавства.

Будова та властивості речовини. Класифікація речовин. Агрегатні стани речовин. Фазові переходи. Сонячна система, її склад. Планети Сонячної системи. Характеристика планети Земля. Рухи Землі.

Поняття геосфери. Атмосфера: будова, значення. Повітря: склад, властивості. Основні показники погоди. Фенологія як наука. Гідросфера. Світовий океан, його частини. Літосфера. Поняття про гірські породи, мінерали, корисні копалини. Види корисних копалин. Біосфера. Основи екології. Особливості природи материків та океанів Землі. Горизонт. Орієнтування на місцевості. Масштаб. Географічна карта, градусна сітка. Україна на карті світу. Природа України. Природні зони України. Природоохоронні території.

Основи систематики. Будова грибів, бактерій, вірусів, лишайників. Будова і життєдіяльність рослин. Загальна характеристика, різноманітність, екологічні групи водоростей. Загальна характеристика та різноманітність вищих спорових рослин танасінних рослин. Рослинні угруповання, їх типи. Зв'язки рослин між собою та іншими організмами. Рослини-паразити. Рослини, занесені до Червоної книги України. Будова і життєдіяльність тварин. Загальна характеристика та різноманітність представників типів Кільчасті черви, Молюски, Членистоногі. Основні ознаки представників підтипу Черепні надкласу Риби. Різноманітність риб. Характерні особливості будови тіла та життєдіяльності представників надкласу Чотириногі (класів: Амфібії, Рептилії, Птахи, Ссавці). Різноманітність земноводних, плазунів, птахів та ссавців. Тварини, занесені в Червону книгу України. Співіснування організмів в угрупованнях.

Методика навчання природознавства у початковій школі

Предмет, завдання дисципліни "Методика навчання основ природознавства", її зв'язок з іншими дисциплінами. Історія розвитку методики природознавства в Україні. Власне педагогічні цілі навчання природознавства. Методика організації засвоєння знань. Методика формування природознавчих уявлень. Методика формування понять. Логічні операції з поняттями, шляхи розвитку понять. Методика формування умінь у процесі навчання природознавства. Типологія компетентісно орієнтованих завдань.

Зміст природничої освіти. Державні нормативні документи, які відображають зміст природничої освіти (Державний стандарт початкової освіти (2018), модельна програма, навчальна програма, підручники). Мета і завдання природничої освітньої галузі у початковій школі. Зміст природничої освітньої галузі у початковій школі згідно з типовими освітніми програмами початкової школи під керівництвом Р.Б. Шияна та О.Я. Савченко.

Засоби навчання та обладнання з природознавства. Засоби наочності, їх загальна характеристика. Натуральні засоби наочності. Образотворчі засоби наочності. Аудіовізуальні засоби наочності. Моделі як засоби наочності. Педагогічний програмний засіб з природознавства. Матеріальна база викладання природознавства у початковій школі: куточок живої природи, географічний майданчик.

Класифікація методів навчання природознавства. Методи організації здійснення навчально-пізнавальної діяльності процесу навчання. Характеристика словесних методів навчання. Види запитань у бесіді. Характеристика наочних методів навчання. Практичні методи навчання природознавству. Види спостережень і дослідів. Типологія освітніх проєктів. Характеристика інтерактивних методів навчання природознавства у початковій школі.

Типологія уроків з природознавства. Методика проведення предметного уроку. Методика проведення уроку-екскурсії. Типологія уроків-екскурсій, їх макроструктура. Форми та види позаурочної і позакласної роботи з природознавства.

Література:

1. Біологія. Загальна біологія. Ботаніка. Зоологія. Людина та її здоров'я.: навч. посіб. / За ред. Мотузного В. О. – К. : Вища шк., 2005. – 622 с.
2. Гільберг Т. Г. Методика навчання інтегрованого курсу "Я досліджую світ" у 1-2 класах ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу: навч.-методичн. посібник, - К., «Генеза», 2020. – 256 с.
3. Гільберг Т.Г., Сак Т.В. Природознавство: підручн. для 4 класу. – К.: Генеза, 2015. – 181 с.
4. Основи природознавства : підручн. / Н. Д. Карапузова, І. В. Карапузова, В. М. Помогайбо, Є.А. Починок. –К. : ВЦ "Академія", 2014.- 368 с.

Зміст програми з *методики навчання суспільствознавства* передбачає володіння абітурієнтами важливими питаннями курсу методики навчання «Я у світі» у початкових класах; теоретична і практична підготовка майбутніх вчителів початкових класів щодо методики ознайомлення учнів з суспільством, формування професійної компетенції в галузі «Суспільствознавство».

Особливості викладання освітньої галузі «Суспільствознавство» в початковій школі.

Наукове обґрунтування необхідності вивчення навчальної дисципліни. Методологічні основи викладання освітньої галузі «Суспільствознавство» предмета «Я у світі». Мета, завдання навчальної дисципліни. Понятійний апарат. Зв'язок методики з іншими навчальними дисциплінами.

Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти. Освітня галузь «Суспільствознавство» Державного стандарту початкової загальної освіти, її мета і завдання. Основні принципи побудови програми з навчальної дисципліни «Я у світі». Аналіз програми. Види уявлень та понять у курсі «Я у світі». Методика формування уявлень та понять у курсі «Я у світі». Умови формування уявлення на уроці. Шляхи розвитку понять. Методика формування вмінь у курсі «Я у світі». Засоби формування вмінь у процесі вивчення освітньої галузі «Суспільствознавство».

Основні принципи та методи викладання курсу «Я у світі».

Принципи навчання. Необхідність нетрадиційних принципів. Зміст понять «загально-дидактичний метод», «власне предметний метод», «прийом». Класифікація методів навчання з урахуванням їх внутрішньої і зовнішньої сторін та логіки пізнавальної діяльності учнів. Методи навчання за джерелом здобуття інформації: словесні, наочні, практичні. Методи навчання за рівнем пізнавальної самостійності (внутрішня сторона, зміст): пояснювально-ілюстративний, інструктивно-репродуктивний, проблемного викладу, евристичний (частково-пошуковий), дослідницький (пошуковий). Методи виховання громадянських якостей особистості: методи формування свідомості і переконань (розповідь, пояснення, бесіда, діалог, переконання, приклад); методи організації діяльності, стосунків,

спілкування і формування позитивної громадянської поведінки (вправи, тренування, доручення, педагогічні вимоги, сюжетно-рольові ігри, виховні ситуації); методи стимулювання волі та корекції діяльності, поведінки (заохочення, покарання, змагання). Активні методи та особливості їх використання в процесі вивчення курсу «Я у світі» у початковій школі: інтерактивні методи, рольова гра, моделювання, проекти, ігри, драматизації тощо. Проект як метод навчання. Методика використання методу проектів у процесі вивчення курсу громадянської освіти. Вибір і оптимальне поєднання методів у процесі вивчення «Я у світі». Підготовка та впровадження інтерактивних технологій в курс «Я у світі».

Форми організації вивчення предмету «Я у світі» в початковій школі.

Урок - основна форма організації процесу вивчення предмету «Я у світі» у початковій школі. Типи уроків громадянської освіти та виховання у початковій школі. Вимоги щодо їх організації та проведення. Методика організації та проведення комбінованого уроку суспільствознавства у початковій школі. Методика організації та проведення нестандартних уроків з навчальної дисципліни «Я у світі» (уроки-екскурсії, уроки-подорожі, уроки-вікторини, уроки – КВК, інтерактивні уроки).

Позаурочна виховна робота вчителя в контексті викладання курсу «Я у світі».

Основні напрямки позаурочної роботи в контексті вивчення курсу «Я у світі». Родинна проблематика в позаурочній роботі. Навчальні проекти як засіб формування дослідницько-пошукових навичок школярів. Форми і методи організації занять, впровадження позаурочної діяльності молодших школярів, побудованої на звичаях і традиціях народу. Методика проведення масових і групових форм роботи (ранків, ігор, мандрівок, вікторин). Залучення сім'ї, громадськості до навчально-виховного процесу. Організація українознавчих гуртків («Умілі руки», «Народні ігри», «Народна іграшка»). Методика проведення родинних свят, свят друзів, сімейних свят («Ой, роде наш красний, роде наш прекрасний», «Із бабусиною скрині» тощо). Упорядкування та збереження пам'яток матеріальної та духовної культури українського народу.

Перевірка та оцінювання навчальних досягнень учнів з предмету «Я у світі».

Перевірка та контроль навчальних досягнень учнів з навчальної дисципліни «Я у світі»: завдання та функції. Форми перевірки й контролю знань учнів з предмету «Я у світі». Методи контролю як способи перевірки й оцінювання навчальних досягнень учнів: (спостереження, усна, письмова та практична перевірка результатів навчання). Альтернативне оцінювання навчальних досягнень учнів у процесі вивчення суспільствознавства (тестування, експрес-опитування, розширене опитування, контрольна вправа, творче завдання, спостереження, самооцінка). Оцінювання навчальних досягнень учнів з предмету «Я у світі».

Проблематика та методичні особливості змістових ліній курсу «Я у світі».

Гуманістичний підхід до викладання суспільствознавчого матеріалу з предмета «Я у світі». Методика формування уявлень про людину як частину природи і суспільства, розвитку інтересу до людського «Я», виховання людських чеснот у молодших школярів. Методика розвитку усвідомлення школярами необхідності самоусвідомлення, самовизначення та самореалізації людини. Усвідомлення неповторності і самоцінності людини як складно-організованої моральної істоти. Побудова уроку, спрямованого на створення умов самореалізації дитини. Методичні особливості формування поняття про Людське «Я». Методика виховання розуміння учнями людських чеснот і прагнення до вироблення цих властивостей у себе.

Формування у молодших школярів навичок взаємодії людей у сім'ї, колективі, суспільстві на основі знань про моральні цінності українського народу. Особливості формування у школярів навичок оволодіння етичними нормами і правилами. Родовідне дослідження.

Методика формування в учнів поетапного усвідомлення довкілля. Процес набуття учнями суспільного досвіду засобами сюжетно-рольових ігор. Методика формування навичок

дружньої взаємодії учнів початкової школи на уроках «Я у світі».Методика роботи над усвідомленням державної символіки та державного устрою України.

Методика формування поняття про українську державу в європейському та світовому контексті. Методичні особливості формування знання про різноманітність народів та їх культур у світі. Особливості розкриття теми «Земля - спільний дім для всіх людей».

Інноваційні технології вивчення освітньої галузі «Суспільствознавства».

Викладання курсу «Я у світі» за системою розвивального навчання. Формування дослідницької поведінки молодших школярів. Використання ТРВЗ-технології на уроках «Я у світі». Інтеграція знань при вивченні освітньої галузі. Використання інтерактивних технологій. Технологія проектування на уроках «Я у світі» в початкових класах.

Література:

1. Лінник О.О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ»: Навч. посібник / О.О. Лінник. - К. : Слово, 2010. - 248 с.
2. Луцан Н.І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях: Навч. посібник / Н.І. Луцан. - К.: Слово, 2012. - 184 с.
3. Крамаренко А. М. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ»: Навч. посібник для студ. ВНЗ напряму підгот. 6.010102 «Початкова освіта» /А. М. Крамаренко; Бердянський держ. педагогічний ун-т. - Донецьк: Юго-Восток, 2009.-347с.